

KJ-1436

M.A. (Previous)
Term End Examination, 2020

SANSKRIT

Paper - V

साहित्यशास्त्रम्

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 100
[Minimum Pass Marks : 36

नोट : सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः। प्रश्नों के अंक उनके दाहिनी ओर अंकित हैं।

इकाई-I

1. (क) अधोलिखितेषु कश्चिदेको व्याख्येयः 10
- (i) जग्राह पाठ्यमृगवेदात् सामभ्यो गीतमेव च।
यजुर्वेदादभिनयान् रसानाथर्वणादपि ॥
- (ii) यस्मादनेन ते विघ्नाः सासुराः जर्जरीकृताः।
तस्माज्जर्जर इत्येव नामतोऽयं भविष्यति ॥

339_JDB_★_(4)

(Turn Over)

(2)

(ख) नाट्यवेदः केन सृष्टः कथं वा सृष्ट इति
विलिख्यताम्। 10

अथवा

नाट्यशास्त्रस्य महत्त्वं विविच्यताम्।

इकाई-II

2. अधोलिखितेषु केषाञ्चित् चतुर्णां लक्षणं प्रस्तूयताम् : 20

- (i) नाट्यम्
- (ii) अवस्था
- (iii) प्रासङ्गिक वस्तु
- (iv) विष्कम्भः
- (v) अपवादितम्
- (vi) स्वगतम्
- (vii) प्रतिनायकः
- (viii) मुग्धा नायिका

अथवा

नायकस्य भेदाः सलक्षणं वर्णयन्ताम्।

(3)

इकाई-III

3. (क) अधोलिखितेषु कश्चिदेका कारिका व्याख्येया : 8

(i) धर्मार्थकाममोक्षेषु वैचक्षण्यं कलासु च।

करोति कीर्तिं प्रीतिं च साधुकाव्यनिबन्धनम् ॥

(ii) नाकविरवमधर्माय व्याधये दण्डनाय वा।

कुकवित्त्वं पुनः साक्षान्मृतिमाहुर्मनीषिणः ॥

(ख) भामहाचार्यमतेन काव्यस्य लक्षणं भेदाश्च
लेखनीयाः। 12

अथवा

भामहोक्तं कमपि काव्यदोषद्वयं विविच्यताम्।

इकाई-IV

4. (क) क्योश्चिद् द्वयोः सूत्रयोः व्याख्या विधेया : 8

(i) स दोषगुणालंकारहानादानाभ्याम्।

(ii) पूर्वे शिष्याः विवेकित्वात्।

(iii) लोको विद्या प्रकीर्णञ्च काव्याङ्गानि।

(iv) सन्दर्भेषु दशरूपकं श्रेयः।

(4)

(ख) वामनमतेन काव्यप्रयोजनं विविच्यताम्। 12

अथवा

रीतेः लक्षणं भेदाश्च वर्णनीयाः।

इकाई-V

5. (क) काचिदेका कारिका व्याख्येया : 8

(i) गौर्गौः कामदुधा सम्यक् प्रयुक्ता स्मर्यते बुधैः।

दुष्प्रयुक्ता पुनर्गोत्वं प्रयोक्तुः सैव शंसति ॥

(ii) गुणदोषानशास्त्रज्ञः कथं विभजते जनः।

किमन्धस्याधिकारोऽस्ति रूपभेदोपलब्धिषु ॥

(ख) काव्यादर्शमाश्रित्य महाकाव्यस्य लक्षणं
विलिख्यताम्। 12

अथवा

माधुर्यगुणस्य ओजोगुणस्य च लक्षणं सदोहरणं
दण्डिनोक्तं लेख्यम्।